

ЖЕНИТЕ В НАШАТА ИСТОРИЯ

“Баба Неделя, Анастасия Димитрова, Евгения Бояджиева, още знайни и незнайни учителки, читалищни деятелки, общественички, които са се трудили и борили за идеала на българското слово, на грамотността, науката, добрината към бедните, но жадни за знания деца. ”

Къде в историята на българското просвещение е жената?

Оказва се, че много български жени са допринесли за деня на духовното пробуждане, което носи знание. Знанието ни прави по-силни и осмисля живота ни. То ни вдъхновява да вършим добри дела, да завъртаме колелото на прогреса и да оставяме нещо след себе си. Нека помним хората, които ни вдъхновяват, любимите си писатели, учени, артисти, художници и учители!

Това е само малка представителна извадка на великите жени в нашата история. Никога няма да бъдем изчерпателни в изброяването на жените, оставили отпечатък върху обществото ни. По-важна е приемствеността на делата им.

Анастасия Димитрова

Първата Българска учителка Анастасия Димитрова.

Тя се ражда в бедно семейство в Плевен на 12 май 1815 г, майка ѝ е прислужница в дома на епископ Агапий. Епископът бил добродетелен и щедър човек. Той забелязва стремежа към знание у малката Анастасия и я изпраща в Калоферския девически манастир, където изучава история, география и математика. В периода 1836-1839 г. тя е послушница там.

През месец октомври 1841 г. в килия към църквата "Св. Николай" в Плевен, Анастасия Димитрова открива първото българско девическо училище, а тя самата става първата светска учителка у нас. Веднага училището се изпълва с ученички - двайсетина момичета от града. Първоначално те изписват букви и числа в пясъчни сандъчета, по-късно започват да пишат с калем върху дъсчици (панакиди), намазани с восък. Тъй като по това време няма глобуси, вместо тях се ползва менче, пълно с вода, в което плуват дървени дъсчици с изписани върху тях имената на континентите и държавите.

След като се омъжва, Анастасия Димитрова напуска училището. Тя, както и бившата ѝ ученичка Мита Гегова, преподава частно в дома си на около 10 девойчета и посвещава на педагогическа дейност повече от 50 г. от живота си. Твърде набожна, Анастасия Димитрова отива на поклонение в Йерусалим, където приема монашество под името Анна и скоро след това умира.

Райна Футекова

Най-популярната ни възрожденка безспорно е Райна Княгиня. Тя действително е била учителка, ушила първото въстаническо знаме за Панагюрското въстание. Истинското ѝ име е Райна Футекова.

В Русия с подкрепата на видни аристократки от Дамското дружество тя осигурява средства за отглеждането и възпитанието на 36 панагюрски сирачета. След освобождението се връща в България, омъжва се и ражда петима синове, а по-късно осиновява и едно момиченце. Всичките ѝ петима синове стават български офицери.

След Априлското въстание е заловена от турците и подложена на тежки изтезания: бита, малтретирана и оставена на хляб и вода повече от месец в Пловдивския затвор. Нейната история е разказана в репортажите на Макгахан. Съдбата ѝ става тема във висшето общество на Европа и след намесата на европейските дипломати е освободена от затвора и изпратена да учи медицина в Москва. Райна Футекова е първата дипломирана акушерка в България. Тя пише автобиография, която е и първата издадена книга за Априлското въстание.

Неделя Петкова

Тя е видна просветителка, родена е през 1826 г. Баба Неделя, както била по-известна, е отдала живота си за повдигането на българския дух. Тя е и революционерка, вуйна на Васил Левски. Неделя Петкова организира първото честване на Солунските братя в Прилеп и ушива знамето на въстаниците от Пияченския край.

Родена е в Сопот в бедно семейство. Мъжът ѝ умира от холера, а тя остава сама с 6 деца. Да стане учителка, ѝ помага Найден Геров. апочнала да получава предложения и поръчки за създаване и уреждане на девически училища в различни градове. Най-напред я поканили в Кюстендил. Голяма и много активна народопросветна дейност развива и в Македония. Учителства в Прилеп, Охрид, Битоля, Велес и Солун и последователно открива български девически училища.

След Освободителната Руско-турска война Неделя Петкова се преселва в Кюстендил, а през 1879 г. в София. В напреднала възраст получила народното признание с прозвището “Баба Неделя”.

Станислава Петкова Караиванова- Балканова

Тя е учителка в Битоля, дъщеря на известната Неделя Петкова (Баба Неделя). Участничка в движението „Българска зора“, което е с просветна дейност, но поддържа и революционна. Станислава Петкова е родена в град Сопот и е братовчедка на Васил Левски по майчина линия. В 1872 година става първата българска учителка в Битоля. Отначало преподава в дома си на 102 момичета, но броят им расте, тъй като това са момичета на семейства, които държат да запазят българското си самосъзнание.

Именно гръцкото влияние в Битоля затваря училището ѝ и тя, заедно с майка си, отиват да преподават в Охрид. Следват Воден, Солун, Крива паланка. Заедно с майка си ушива и извезва знамето на Димитър Беровски, организатор на Разловското въстание през 1876 г., което трябвало да подпомогне Априлското.

Станислава Петкова съчинява за четата и песен, която посвещава на делото ѝ:

*“Я дойди при мене, българке.
Ела след мен, сестричке.
Облечи бела премена
да идем в гора зелена”*

След Освобождението работи като учителка в Девическото класно училище в Кюстендил.

Мара Белчева

Родена е в Севлиево през 1868г .Завършва гимназия в Търново. В периода 1883–1885 следва във висш девически институт във Виена. Завръща се в България заради смъртта на баща си Иваница хаджи Ангелов. Учителства в Русе и София.

Още по време на ученическите си години се запознава с поета и политик Христо Белчев, за когото се омъжва през 1886. Остава вдовица на 23 години след убийството съпруга. За кратко е придворна дама в двореца на княз Фердинанд, преподава на децата му български, френски, немски и английски езици. Следва филология във Виена (1896), където изучава световна и европейска литература и чужди езици. От 1903 житейският ѝ път е свързан с Пенчо Славейков, до края на живота му през 1912. По време на Междусъюзническата война (1913) е учителка и милосърдна сестра. След известно пребиваване в Женева се завръща в България и се посвещава на литературна, редакторска и преводаческа дейност.

Йорданка Филаретова - "Госпожата"

Тя е родена на 19 март 1843 г. в София в заможно семейство. Тя е първата софиянка, която хората нарекли "госпожа". Филаретова основава женското благотворително дружество „Майка“ и Женска гимназия - нещо като средно училище за вече грамотни девойки, които искат да продължат образованието си.

Млада, будна, интелигентна, Йорданка е една от първите, които постъпват в новооткритото от просветния деец Сава Филаретов девическо училище в София. Известно време живее в чужбина, но през 1869 г. се завръща в родния си град.

В София тя разгръща огромна просветителска дейност - през 1869 г. по нейна инициатива в София се основава женското дружество „Майка“, имащо за цел да подпомага бедни деца, да отваря и поддържа училища, да насърчава и подпомага желаещите да се учат.

По време на Сръбско-българската война през 1885 г. изоставя дома си и става милосърдна сестра. Тя е първата жена в България, наградена с почетния знак на Българския червен кръст – „Голям червен кръст“. След смъртта и на сина ѝ тя се отдава на благотворителност. С парите за образованието му през 1893 г. тя открива първото средно стопанско девическо училище, в което учат момичета от цялата страна, а на бедните дори им се поемат всички разходи.

Рада Казалийска

Тя е родена на 8 юли 1821 г. в с. Райково, Смолянско. Баща ѝ е търговец, който научава, когато Рада е на подходяща възраст, че в Карлово и Калофер са открити първите новобългарски училища. Той я праща в Карлово с ясната цел да изучи детето си тя да стане учителка в родния си край.

Откакто започва учителската си дейност, на едва 21 години, Рада постепенно измества с български език наложилата се норма на гръцко ориентираното обучение, преподава и богослужебни църковно-славянски текстове. През по-голямата част от живота си Рада учителства в цялата Смолянска област. В напреднала възраст се включва и в организацията на Илинденско-Преображенското въстание, за която си дейност е арестувана, на 80 г., и попада в Одринския затвор.

Рада Казалийска е известна и като първата българска поетеса - на нов български език и в смисъла на поетичното изкуство като такова.

Евгения Бояджиева

Великата възрожденска учителка монахиня Евгения Бояджиева със светско име Ана е родена в гр. Карлово. След като завършва образованието си, работи като учителка в местното девическо училище. Младата учителка с жар приема работата си и отдава всичките си сили и способности за културно-просветното израстване на своя роден град.

Тя урежда класовете I, II, III и IV клас на карловското девическо училище и въвежда много нови предмети, незастъпвани дотогава в него. Особено големи грижи полага и за неделното девическо училище. Като първа председателка на женското дружество, което отговаряло на неговата дейност, в празник тя сама учела на четмо и писмо бедните момичета, които не са имали възможност да посещават общинското училище.

По време на Сръбско-българската война тя ходи с комисия от жени по селата и събира значителна помощ за войниците на фронта. След Освобождението една година е учителка в Сливенската временна девическа гимназия. От 1894 до 1900 г. в Пловдивската девическа гимназия. Едновременно е и управителка на пансиона към същата гимназия.